

2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>

4. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Соціальний захист». *Національна рада з відновлення України від наслідків війни*. веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-64>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСІБ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ МІЖНАРОДНИМ ЗАХИСТОМ

Кобилінська Ірина Миколаївна

*викладач кримінального права і процесу
Комунального закладу Київської обласної ради
«Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав, Київська область, Україна*

Актуальність теми обумовлена множинними епізодами порушення дипломатичних і консульських привілеїв та імунітетів, що відбулися в останнє десятиліття. За прикладами ходити далеко не потрібно: 11 лютого 2015 року повстанці-хусити захопили столицю Ємену Сану. При цьому вони діяли не лише проти офіційної влади країни, але й проти дипломатів зарубіжних країн [1]; 30 грудня 2016 року поліція Бразилії сповістила про вбивство в своєму будинку в Ріо-де-Жанейро грецького посла в Бразилії Кириакоса Амірідіса [2]; у серпні 2017 року у Державному департаменті США заявили про 16 постраждалих дипломатів від акустичної атаки на Кубі [3]; 19 грудня 2017 року на відкритті виставки в Галереї сучасного мистецтва в Анкарі було вбито російського посла Андрія Карлова [4]; у столиці Мадагаскару Антананаріву 21 вересня 2018 року у власному будинку знайшли убитим дипломата зі США [5]; 13 жовтня 2023 року у Пекіні напали на ізраїльського дипломата [6].

Природньо, що влада більшості держав категорично заперечує свою причетність до актів агресії стосовно дипломатів та їх сімей. Варто відзначити, що насильницькі та інші злочинні дії, спрямовані проти офіційних представників іноземних держав, щодо яких встановлено особливий міжнародно-правовий режим, нерідко вчиняються для досягнення певних політичних цілей. Тому більшість із цих злочинів досі залишаються нерозкритими, а злочинці – непокараними.

Дипломатичні та консульські агенти все частіше зазнають всіляких загроз. Оскільки загроза безпеці посланців створює небезпеку для підтримання нормальних міжнародних відносин, міжнародна спільнота безжально виступає проти цього. Держави з поважних причин переклали ці проблеми в юридичну площину. Відповідні юридичні інструменти дозволяють координувати та гармонізувати заходи, спрямовані проти порушень стосовно осіб, які користуються спеціальним статусом відповідно до міжнародного права. Такі зусилля спрямовані не лише на захист осіб, а й на саме функціонування дипломатичних та консульських режимів. Міжнародні відносини та міждержавні зв'язки вимагають надійної охорони, що повинна забезпечуватись, зокрема, й кримінально-правовими засобами, основним з яких є встановлення і реалізація кримінальної відповідальності за діяння, які шкодять діяльності суб'єктів міжнародного права, посягаючи на їхніх представників.

Міжнародна спільнота прийняла цілу низку нормативних документів, які передбачають захист дипломатичних і консульських імунітетів та привілеїв: Конвенцію про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН 1949 р. [7], Віденську конвенцію про дипломатичні відносини 1961 р. [8], Віденську конвенцію про консульські відносини 1963 р. [9], Конвенцію про запобігання і покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р. [10], Віденську конвенцію про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р. [11], Конвенцію про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу 1994 р. [12] та ін.

Зокрема, Нью-Йоркською конвенцією про попередження й покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів передбачається, що держави-учасниці мають визнавати злочинами умисне вчинення:

- 1) вбивства, викрадення, іншого нападу проти особи, що користується міжнародним захистом, чи її свободи;
- 2) насильницького нападу на офіційне приміщення, житлове приміщення або транспортні засоби особи, яка користується міжнародним захистом, що може погрожувати особистості чи свободі останньої;
- 3) загрози будь-якого нападу;

4) спроби будь-якого нападу;

5) дій як співучасника будь-якого такого нападу [10].

Вітчизняний дослідник І. Ральченко звертає увагу, що цей перелік не є вичерпним: його наявність, як вказано в п. 3 ст. 2, жодним чином не звільняє державу-учасницю від зобов'язань згідно з міжнародним правом вживати всі належні заходи для запобігання іншим посяганням на особистість, свободу й гідність особи, яка користується міжнародним захистом [13, с. 157].

Важливою статтею в Конвенції 1973 р. є стаття 7, в якій втілений принцип «aut dedere aut judicare» («суди або видай»). Згідно з цією статтею державі-учасниці, на території якої знаходиться підозрюваний у скоєнні злочину, надано право вибору між його видачою іншій державі або передачею справи своїм компетентним органам для цілей кримінального переслідування з дотриманням процедур, встановлених законами цієї держави. Тобто, з одного боку, зазначена норма висловлює принцип невідворотності покарання винної особи, а з іншого боку – частково ставить його під сумнів, зважаючи на існуюче право вибору.

Нью-Йоркська конвенція 1973 р. називає також багато інших криміноутворюючих ознак: елементи міжнародного правопорядку, які мають бути захищені (тобто які можна розглядати як складові об'єктів відповідних злочинів); перелік осіб, які користуються міжнародним захистом (відповідно, можуть бути потерпілими); форму вини, яка характеризує відповідні злочини (умисел) та спеціальну мету, що визначає злочин як спрямований саме проти вказаного об'єкта (у зв'язку з тими функціями, які особа виконує). Всі ці ознаки є важливими для визначення правової підстави притягнення до кримінальної відповідальності винної особи.

Під час аналізу злочинів, які посягають на дипломатичні і консульські привілеї, особливу увагу потрібно звертати на сутність і значення політичної провокації, яка все частіше останнім часом використовується в міжнародних відносинах. Порушення дипломатичного і консульського імунітету в багатьох випадках можна вважати політичною провокацією. В процесі розвитку міжнародного конфлікту одна зі сторін може свідомо вчинити дії, які можуть призвести до різкої інтенсифікації конфлікту і загнати ворожу сторону в політичну пастку, змушуючи її діяти певним чином і позбавляючи можливості відступити без критичних втрат в авторитеті і ресурсах. Політична провокація завжди є свідомою дією, яку на практиці важко вести. Вона спрямована на те, щоб змусити противника зробити у відповідь на неї дії, які він інакше б в даній ситуації не зробив. Іноді ж певна держава може свідомо очікувати від противника провокації, щоб, використовуючи її як привід, і перекинувши всю вину на опонента, посилити інтенсивність конфлікту. Вивчення сутності

політичної провокації вкрай важливо для правильного тлумачення сучасних міжнародних проблем і кваліфікації відповідних злочинів. Розуміння політичної провокації допоможе відокремити її від різного роду випадковостей, які мають місце в сучасному світі, і запобігти виникненню ускладнень в міжнародних відносинах.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що, незважаючи на цілу низку чинних міжнародних правових актів, які передбачають захист дипломатичних і консульських імунітетів та привілеїв, є нагальна потреба в забезпеченні їх дієвості та результативності. Основне завдання міжнародної спільноти полягає в тому, щоб створити ефективні правові інструменти, які дозволять забезпечити виконання принципу невідворотності покарання винних осіб за скоєний злочин.

Література:

1. Збройний конфлікт в Ємені. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3356895-vijna-v-emeni-moze-stati-najbils-krovopolitnim-konfliktom-21-stolitta-oon.html> (дата звернення: 11.12.2023).
2. Поліція Бразилії підтвердила факт вбивства посла Греції. URL: <https://www.unian.ua/world/1706212-politsiya-braziliji-pidтверdila-fakt-vbivstva-posla-gretsiji.html> (дата звернення: 11.12.2023).
3. Євгенія Грейс. У Держдепі США заявили про 16 постраждалих дипломатів від акустичної атаки на Кубі. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-derzhdepi-ssha-zavyly-pro-16-postrazhdalykh-dyplomativ-vid-akustychnoi-ataku-na-kubi> (дата звернення: 11.12.2023).
4. Як убивство посла Росії вплине на відносини Москви й Анкари? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28187254.html> (дата звернення: 11.12.2023).
5. На Мадагаскарі убили американського дипломата: підозрюваного затримали. URL: <https://hromadske.ua/posts/na-madahaskari-ubyly-amerykansko-ho-dyplomata-pidozriuvanoho-zatrymaly> (дата звернення: 11.12.2023).
6. У Пекіні напали на ізраїльського дипломата. URL: https://lb.ua/world/2023/10/13/579351_pekini_napali_izrailskogo.html (дата звернення: 11.12.2023).
7. Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН від 07 лютого 1949 року № 995_170 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_170 (дата звернення: 12.12.2023).
8. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року № 995_048 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048 (дата звернення: 12.12.2023).

9. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року № 995_047. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047 (дата звернення: 12.12.2023).

10. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів від 14 грудня 1973 року № 995_389./ Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_389 (дата звернення: 13.12.2023).

11. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 року № 995_254 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254 (дата звернення: 12.12.2023).

12. Конвенція про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу від 09 грудня 1994 року № 995_025. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_025 (дата звернення: 12.12.2023).

13. Ральченко І. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист: деякі проблеми кримінально-правової імплементації. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2015. № 2. С. 155-161.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-65>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ МІГРАНТІВ

Мхитарян Артур Степанович

студент III курсу

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Зіноватна Іляна Вікторівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри трудового права*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Виклики сучасності у вигляді соціально-економічних, політичних криз, пандемій, ескалації збройних конфліктів та інших чинників, пов'язаних зі стрімким технологічним розвитком зумовлюють збільшення і прискорення